

Костюк А.В.,
студентка 4 курсу, групи МВ-2,
спеціальності «Міжнародні відносини», ФНБПМВ
Науковий керівник: **Литвинчук О.В.**,
к.філос.н., доц.
Державний університет «Житомирська політехніка»

РОЛЬ ЖІНОК У ДИПЛОМАТІЇ: ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ У ФОРМУВАННІ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВ

У ХХІ столітті питання розширення участі жінок у дипломатії набуває особливої актуальності, оскільки гендерна рівність є фундаментальним принципом демократичних суспільств та міжнародних організацій. Незважаючи на поступовий прогрес у представництві жінок у сфері міжнародних відносин, їхня частка на керівних дипломатичних посадах у більшості держав залишається обмеженою. Це актуалізує потребу дослідження гендерного виміру у формуванні зовнішньої політики держав.

Тематику гендерної рівності у своїх працях розглядали такі науковці, як: А. Бойко [1], О. Захарова, Є. Макаренко, Л. Наливайко [4], М. Окладна [5], Л. Сірко [4], Г. Руденко та інші. Їхні наукові напрацювання, аналітичні звіти та тематичні дослідження зробили суттєвий внесок у висвітлення процесів залучення жінок до дипломатичної діяльності, гендерних підходів у міжнародних відносинах та трансформації зовнішньої політики під впливом принципів рівності.

Дослідники зосереджують увагу на аналізі історичних передумов, інституційних бар'єрів, сучасних тенденцій та успішних практик держав, що впроваджують гендерно чутливі дипломатичні стратегії. Особливого значення набувають праці, які розкривають роль жінок у миротворчих процесах, глобальній безпеці та міжнародному співробітництві.

Мета дослідження полягає у з'ясуванні особливостей участі жінок у дипломатичній діяльності, визначенні гендерних аспектів формування зовнішньої політики держав, а також аналізі впливу представництва жінок на ефективність дипломатичних практик. Дослідження спрямоване на виявлення тенденцій, викликів і можливостей, що постають перед державами у процесі впровадження принципів рівності у сфері міжнародних відносин, а також на

окреслення значення жіночого лідерства у зміцненні міжнародної безпеки, розвитку міждержавного діалогу та формуванні сучасних підходів до глобального врядування.

Історично дипломатія вважалася «чоловічою» сферою, що обмежувало участь жінок у міжнародних переговорах і політичному представництві. Проте з модернізацією державного управління та впровадженням політики рівних можливостей ситуація суттєво змінюється. Дослідниця О. Бойко відзначає, що зростання частки жінок у дипломатичній службі є глобальною тенденцією, що спостерігається як у ЄС, так і в Україні [1].

За даними ООН, у 2023 році частка жінок-послів у світі становила лише 23 %, а жінки брали участь менш ніж у 13 % миротворчих переговорів [7]. Такі показники свідчать про збереження інституційних бар'єрів і гендерних стереотипів, які обмежують бажання та можливості жінок обіймати дипломатичні посади.

Попри позитивні зміни, зберігаються інституційні та соціальні перешкоди. Науковиця Н. Крамаренко виокремлює такі бар'єри: горизонтальну й вертикальну сегрегацію, гендерні стереотипи щодо «нежіночої» природи дипломатії та недостатній доступ до міжнародних стажувань [4]. В українських реаліях додатковим фактором виступає поєднання сімейних та професійних обов'язків.

Дослідження українських політологів доводять, що участь жінок сприяє гуманізації зовнішньої політики, посиленню уваги до соціальних та гуманітарних питань, розвитку миротворчих практик [2]. Приклади Мадлен Олбрайт, Ангели Меркель, Федеріки Могеріні та Андреа Доріи Гріффітс демонструють значний внесок жінок у врегулювання конфліктів і розвиток дипломатичних стратегій.

У документі «Гендерна рівність в Україні 2020–2023» наголошується, що інклюзивна зовнішня політика є важливою умовою підвищення іміджу держави та посилення її міжнародних позицій [5]. Забезпечення рівного доступу жінок до дипломатичної служби позитивно впливає на якість переговорів і результативність миротворчих процесів.

Статистичні дані участі жінок: у 2024 році середньосвітовий показник жінок-послів становить близько 23%; у структурах ООН жінки займають 48% керівних посад, але в політичних місіях – лише 29%; в ЄС жінки очолюють приблизно 1/3 дипломатичних представництв; у сфері миротворчості участь жінок у переговорах складає менше 13% [3].

Формування гендерно збалансованої дипломатії є ключовим чинником модернізації зовнішньополітичної діяльності України. Застосування гендерного підходу до зовнішньої політики дозволяє державам підвищити ефективність дипломатичної діяльності, зміцнити імідж на міжнародній арені та забезпечити прозорість прийняття рішень. Країни Північної Європи, де жінки активно інтегровані в дипломатичні структури, демонструють значно вищі показники миротворчої стабільності та успішності переговорних процесів [6].

Дослідження показало, що участь жінок у дипломатії сприяє більш широкому розгляду соціальних питань, підвищенню рівня гуманітарної чутливості зовнішньої політики, зміцненню довіри в міжнародних переговорах. Країни з високим рівнем гендерної рівності демонструють ефективнішу зовнішньополітичну діяльність, активніше беруть участь у миротворчих ініціативах та досягають стійкіших домовленостей.

Отже, залучення жінок до дипломатії є не лише питанням гендерної рівності, а й важливим чинником зміцнення міжнародної безпеки, підвищення ефективності зовнішньої політики та розвитку міждержавного діалогу.

Список використаних джерел

1. Бойко А. І. Вплив гендерних проблем на формування безпеки суспільства. *Перспективи. Соціально-політичний журнал* № 1, 2024. URL: http://perspektyvy.pdpu.od.ua/1_2024/10.pdf
2. Гуменюк Б. І. Україна в глобальному контексті: основні риси зовнішньої політики у 2007 році. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2007. Вип. 13. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdau_2007_13_5
3. Жінка в дипломатії. Час війни. Нариси, спогади, інтерв'ю / Упоряд.: Ірина Матяш, Тетяна Сибіга; МЗС України, Центр публічної дипломатії Дипломатичної академії імені Геннадія Удовенка при МЗС

України, Наукове товариство історії дипломатії та міжнародних відносин. Житомир: ТОВ «Видавничий дім «Бук-Друк»», 2025. 348 с.

4. Наливайко Л. Р., Сірко Л. П. Гендерно-правова експертиза: проблеми теорії та практики: монографія. Дніпро: ДДУВС, 2023. 200 с.

5. Окладна М. Г. Жінка на дипломатичній службі: історія, проблеми та перспективи. *Право та інноваційне суспільство* № 2 (15) 2020. URL: file:///C:/Users/user/Downloads/Okladna_Menkova15.pdf

6. Овчарук О. В. Теорія і практика шкільної освіти для демократичного громадянства в країнах – членах Ради Європи: монографія / О. В. Овчарук. Київ: ПП «Видавництво «Фенікс», 2021. 400 с.

7. Реалізація гендерної політики на сучасному етапі розвитку сектору безпеки і оборони України: стан, проблеми, перспективи. *Тези III Міжнародної науково-практичної конференції (Хмельницький, 29 квітня 2021 року)*. Хмельницький : Видавництво НаДпсу, 2021. 466 с.